

MORGENDIENST

zondag 29 december 2024, zondag na Kerst
Koepelkerk, Witmarsum
voorganger: ds. Marien Grashoff

Welkom

DIENST VAN VOORBEREIDING

Aanvangslied : Psalm 147: 1

Moment van stilte

Groet

Gebed voor de wereld

...daarom bidden wij allen tezamen:
HEER, ONTFERM U.

Bemoediging¹

De aarde is van God,
DE WERELD EN WIE HAAR BEWONEN.

[Psalm 24,1]

Zie hoe goed het is, en kostbaar,
ALS MENSEN WERKELIJK SAMENWONEN.

[Psalm 133,1]

Goedheid en trouw ontmoeten elkaar,
GERECHTIGHEID EN VREDE GAAN HAND IN HAND.

[Psalm 85,11]

Al zouden de leerlingen van de Heer ook zwijgen,
DAN ZULLEN DE STENEN NOG ROEPEN.

[Lukas 19,40]

Heer, open mijn lippen;
MIJN MOND ZAL ZINGEN VAN UW EER!

[Psalm 51,17]

Glorialied : Lied 487: 1, 2

DIENST VAN HET WOORD

Gebed van de zondag

Lezing uit het Oude Testament : Jesaja 61,10-62,3²

Zingen : Lied 146c: 1, 6

Lezing uit het Nieuwe Testament : Lukas 2,33-40³

Acclamatie⁴

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,

---

¹ Ontleend aan het dagelijks morgengebed op Iona: [Iona Abbey Worship Book](#) (2017), pag. 63.

² *Naardense bijbel* (2014), [hier](#) en [hier](#) – iets bewerkt.

³ *Naardense bijbel* (2014) – iets bewerkt.

⁴ Ontleend aan het dagelijks morgengebed op Iona: [Iona Abbey Worship Book](#) (2017), pag. 66.

DANKEN WIJ U, O GOD.

Zingen : Lied 320: 1, 2, 3, 4

Preek

We hebben Kerst gevierd. Hopelijk waren het voor iedereen mooie dagen. Zelfs als ook bij mooie dagen iets van verdriet, gemis of pijn blijft meeklinken. Vanaf eind oktober heeft de reclame ons al naar deze feestdagen toegestuurd. Het leek wel of de reclamebedrijven er dit jaar nog extra werk van maakten met hele verhalen – allemaal bedoeld om de kassa bij Appie en de Jumbo harder te laten draaien. Dit jaar waren we met elkaar ook erg vroeg met kerstkaarten versturen: na Sinterklaas liepen de postsorteercentra meteen vol. Kerstversiering begon overal al in november te verschijnen. Voor sommigen was het een wedstrijd wie de meeste lampjes, kerstmannen en sledes had. Kennelijk hadden mensen dit jaar dus extra behoefte aan kerstsfeer.

Maar waar ging Kerst ook al weer over? Dat is toch het verhaal van een onopvallende geboorte, ergens achteraf in een land ver van hier? En dat juist in dat machteloze en kwetsbare gebeuren God zelf zich liet zien? Iedere christen weet het toch: op Kerst wordt de messias geboren? Dat vierten we in de kerk en in huis. De messias is gekomen – dat is waar Kerst over gaat.

Maar... Hoe vanzelfsprekend is dat? Is het wel waar? Waaraan merken we dat?

-

Jezus is de Christus, Gods Gezalfde, en daarmee de Messias. Voor christelijke oren klinkt dat zo vanzelfsprekend dat we er niet meer bij nadenken. Het is gewoon een feit, een historisch heilsfeit. Maar wie goed leest in Jezus' eigen bijbel – en dat is de Torah, voor ons het Oude Testament – zal toch vragen moeten stellen.

Want wanneer de messias komt, breekt toch het messiaanse rijk aan? Dan is toch het koninkrijk van God voltooid? De prachtige woorden van Jesaja die we lazen, die gaan daar toch over? In de rabbijnse traditie worden deze woorden van Jesaja niet betrokken op het messiaanse rijk. In het Nieuwe Testament worden ze een keer of wat aangehaald, maar een beetje zijdelings.⁵

Toch hoeft dat ons, christenen in de 21^e eeuw, er niet van te weerhouden ze wel te zien als beelden van het komende rijk van de messias. Want het gaat bij herhaling over *redding* en *gerechtigheid*, over een *bruiloft* en een nieuwe *hof* van Eden, over een *nieuwe naam*. Daarin horen wij toch zeker het visioen van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde?

Jazeker: Jesaja verbeeldt in schitterende kleuren en alle toonsoorten hoe het zal zijn als God bij de mensen woont. En dat is toch het koninkrijk van God, het messiaanse rijk? Zo zal het

---

⁵ In de rabbijnse uitleg worden deze woorden van Jesaja niet messiaans gelezen, en ook niet in de geschriften van het Nieuwe Testament, de apostolische vaders of de apocriefen. Zie Gerbern S. Oegema, *De messias in talmoed en midrasj* (Baarn: Ten Have, 1993) pag. 56-65. Bij de *Loci citati vel allegati* in Nestle-Aland²⁷ vond ik Lk. 1,47 (Maria's *magnificat*), Opb. 2,17 (de brief aan Pergamum), Opb. 19,8.12 (de bruiloft van het Lam en de ruiters op het witte paard) en Opb. 21,2 (het hemelse Jeruzalem) – alle keren meer *allegati* dan *citati*. Bij de visioenen in Opb. 19 en 21 kun je denken aan het messiaanse rijk als eindtijdverwachting.

toch in het einde worden?

Ja!- Maar daar zit dan meteen een fors struikelblok. Want waar in de afgelopen tweeduizend jaar is dat koninkrijk nu werkelijkheid geworden? Heeft die wonderlijke geboorte in Bethlehem ook maar iets veranderd aan de loop van de geschiedenis? We moeten eerlijk zeggen: nee, niets dat wij als feitelijk bewijs kunnen aanvoeren. Op het niveau van letterlijke taal is er van een messiaans rijk weinig of niets te zien. En in onze dagen is taal meestal letterlijk bedoeld.

En daar zit tegelijk alle eeuwen door de kritiek van de synagoge op de kerk. Als de geboorte van Christus alles heeft veranderd, waarom laat de geschiedenis daar dan niets van zien? Ook velen die het christelijk geloof hebben opgegeven stellen die vraag. Als christenen moeten we die kritiek serieus nemen en niet gemakzuchtig of triomfalistisch negeren.

Eerlijk gezegd weet ik niet wat er tegen in te brengen is. Want oorlog, honger, armoede, onderdrukking, vreemdelingenhaat, natuurrampen enzovoort zijn er vandaag zeker niet minder dan twee millennia geleden. Zelfs onze zo hoog geprezen westerse Verlichting, triomf van de individuele en rationele mens, heeft uiteindelijk twee wereldoorlogen en een kernwapenwedloop opgeleverd. Daar hadden we helemaal geen godsdienst als kwade geest voor nodig.

Toch verwachten Joden tot op de dag van vandaag de komst van de messias, de *masjiach*. Christenen verwachten diens *weder*-komst. Of slechts een van beiden gelijk heeft en wie dan, merken we wel wanneer het zover is.⁶ Tot die tijd moeten zowel synagoge als kerk *blijven geloven* in de komst van dat messiaanse rijk dat de profeten al aankondigden. Erin geloven en eraan meewerken, dat is de roeping van Joden en christenen. (En ook van moslims, maar dat is weer een ander verhaal.)

En toch viert de kerk op Kerst met alle recht en reden dat de messias is gekomen. Hoe dan? Wat wisten of zagen Simeon en Anna meer dan wij?

-

Het verhaal is zo bekend, dat we al denken te weten wat er staat. Twee oude mensen op het tempelplein zien de pasgeboren Jezus en weten meteen dat dit de Messias is. Zo 'bewijzen' zij Jezus' messiasschap vanaf het prille begin. Het historische heilsfeit staat vast. Maar is dat werkelijk wat Lukas ons wil vertellen?

De leeftijd van Simeon wordt nergens genoemd. Hij kan jong of oud geweest zijn. Van Hanna wordt wel een leeftijd vermeld, maar niet de 84 jaar die veel vertalingen ervan maken. Er staat dat ze 7 jaar getrouwd was en daarna al 84 jaar weduwe. Als ze trouwde op haar 14e, wat toen

---

⁶ René Süß keerde na bijna heel zijn leven als predikant gediend te hebben toch terug naar zijn Joodse wortels. Hij schreef [De messias moet nog komen](#). Theologie met het oog op Israël en de volkeren (Amsterdam: Thela Thesis, 2001). Ondanks steun uit zijn eigen Amsterdamse Gast-huisgemeente en de Samen op Weg-kerken is het boek altijd genegeerd. Maar ik denk (inmiddels) dat hij hier een zeer belangrijk punt maakt. Een motto van Van Ruler, voor in het boek, geef ik hier graag ter overdenking (vertaald uit het Duits):
'Gaaf het God in Israël werkelijk om Jezus Christus, of gaaf het hem veelmeer in Jezus Christus om Israël? Evenzeer kan men vragen: gaaf het God in de volkeren der aarde om het volk Israël, of gaaf het hem veelmeer in Israël om de volkeren der aarde?'

een gebruikelijke leeftijd daarvoor was, is ze op het moment van dit verhaal al 105 jaar oud.

Dat is de leeftijd van Judit, uit het apocriefe bijbelboek van dezelfde naam.⁷ Judit gold niet alleen als een hele mooie, maar vooral ook als een zeer vrome en wijze vrouw. Een toonbeeld. De enige plaats waar in de bijbel zelf de leeftijd van 105 voorkomt, is helemaal aan het begin. Want op die leeftijd kreeg Sem, zoon van Adam en Eva, zijn eerste kind en daarmee begon eigenlijk pas het menselijk geslacht.⁸ Lukas is een meesterverteller en door die hoge leeftijd te suggereren zet hij Hanna neer als oud en wijs, een vroede vrouw die vooral ook weet van de oorsprong van het leven.

Maar wat zien Simeon en Hanna? Gods Gezalfde, de Christus of de Messias? Geen van drieën wordt genoemd. Van Simeon is wel gezegd dat hij de *gezalfde van de Heer*, ofwel *de Christus*, verwachtte,⁹ maar niet dat hij dat zag in Jezus. Tegelijk breekt hij wel uit in bijbelse en profetische lofprijzingen zodra hij het kind in zijn armen heeft.

Het beeld dat dit bij mij oproept is dat van mijn overgrootmoeder, oerbeppe De Rooij van Gosliga. Een Friezin uit Ee die als dienstmeisje naar de randstad verhuisde en sindsdien altijd Hollands praatte. Op de enige foto die ik van haar heb staat zij met mij in haar armen. Zij in haar zwarte weduwendracht en ik nog een ukkie van een paar weken, haar eerste achterkleinkind. En dat was zo bijzonder voor haar dat ze ineens in het Fries begon te praten.

Maar Simeon voegt aan zijn lofprijzing meteen woorden toe die bijna het tegendeel lijken: hij heeft het over *val en opstanding... een teken dat wordt weersproken... een zwaard door je ziel...* Wat we daar precies mee moeten laat ik nu even rusten. Maar het is meteen wel duidelijk dat lofprijzing een prijs heeft. Simeons zegen is niet gemakkelijk of gratis.

Of mijn oerbeppe een lofprijzing sprak betwijfel ik. Daar was ze veel te nuchter voor (en ook te gereformeerd). Het was ongetwijfeld haar verwondering en ontroering die ze het best in het Fries kon uiten.

Maar waarom zou ook Simeon niet gewoon verwonderd en ontroerd geweest zijn? En waarom zou zoiets menselijks als verwondering en ontroering niet ook de bron kunnen zijn van profetische woorden? Driemaal noemt Lukas immers de heilige Geest, Gods vonk in het hart van ieder mens.

Hanna voegt opvallend weinig toe. *Ze dankt God*, veel meer staat er niet. Maar zou ook dankbaarheid niet de bron kunnen zijn van een profetisch visioen?

---

⁷ [Judit 16,22vv](#) (=Vulgata 16,26vv). Vgl. [1 Timoteüs 5,5](#). Die link is overigens niet zo nieuw, want ik vond 'm al in Karl Heinrich Rengstorf, *Das Evangelium nach Lukas*. Übersetzt und erklärt (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1949) pag. 47 [NTD, Teilband 3] – mijn exemplaar gekocht uit de nalatenschap van A.A. van Ruler, ja ja.

⁸ [Genesis 5,6](#).

⁹ [Lukas 2,26](#). Grieks *christos* = 'gezalfde', 'Christus', komt in alle naamvallen voor in het Nieuwe Testament, in totaal 549x. In de Griekse vertaling van het Oude Testament, de *Septuaginta*, 43x, altijd als vertaling van 'gezalfde'. De vergriekste vorm van het Hebreeuwse *masjiach* = 'gezalfde', *messias*, komt opvallend genoeg uitsluitend voor in [Johannes 1,41](#) en [4,25](#) en nergens in de *Septuaginta*. Dat had ik nog nooit eerder ontdekt, zo vanzelfsprekend is die titel 'Jezus Messias' geworden. Maar dus niet gebaseerd op grondig bijbellezen.

-

Wat zagen Simeon en Hanna in het kind in Maria's armen? Ik denk dat wat ze zagen minder belangrijk was dan wat ze hoorden. Zien gaat over tastbare zaken en bewijsbare feiten. Wat ze zien is gewoon een kind.

Maar een mens kan het onzienlijke niet zien, laat staan begrijpen. En is God niet de hoogste Onzienlijke? Als ieder mens geschapen is naar Gods beeld, dan heeft iedereen toch ook meer in zich dan alleen het oog kan zien?

Simeon en Hanna hoorden beiden al heel lang de woorden van Gods beloften. En nu ze zoiets alledaags zien als een net besneden jongetje, horen ze ineens wat er uit dit kind kan groeien – wat God in dit nieuwe leven kan laten opbloeien. In dit prille begin kan de voltooiing van Gods werk al besloten liggen.

Het is voor ons gemakkelijk om dat vanzelfsprekend te vinden. Want Jezus is immers de Messias? Maar wij kennen de afloop van het evangelieverhaal al. Simeon en Hanna staan helemaal aan het begin daarvan en kunnen nog niet weten wat het worden gaat. Maar omdat zij Gods woorden tot diep in hun hart *gehoord hebben*, durven ze *geloven* dat hier Gods nieuwe hemel en aarde al beginnen. Bij dit ene kind.

Vast en zeker heeft Maria dat toen begrepen. Want zij is degene die woorden van engelen en herders in haar hart bewaart en die overdenkt.¹⁰ In het hele verhaal van Lukas tot nu toe spelen woorden niet per ongeluk de hoofdrol. De engel Gabriël spreekt tot Zacharias en tot Maria. De engelen zingen de herders toe en de herders vertellen het aan iedereen. Geloven leer je door wat je hoort, veel meer dan door wat je ziet.

-

Wij zien veel te veel. We worden overvoerd met filmpjes, foto's, media in alle soorten. We groeien nog krom van het zitten boven beeldschermen. En wat we zien maakt ons vaak niet vrolijk maar eerder bang, boos en verdrietig. We kunnen het rijtje zo opdreunen: Oekraïne, Syrië, Libanon, Israël, Gaza, Soedan, Myanmar – enzovoort, enzovoort. Het komt zelfs erg dichtbij in de vorm van terrorisme en criminele aanslagen. We horen en zien steeds meer onrustbarends over cyberaanvallen. We schrikken van de kracht en het geweld van natuurrampen. Van schrik beginnen mensen overal te roepen om sterke mannen en vooral om 'oplossingen'. Die mannen staan meteen in de rij om alle macht te grijpen. We zien het allemaal.

Maar wat horen we? Alleen ruis, lawaai, geweld, verwoesting, haat, leugens, nepnieuws? Of horen we de stem van een pasgeboren kind? En durven we daarin Gods aanwezigheid te beluisteren die onverwoestbaar voortgaat? Durven we te geloven dat de Messias echt zal komen om alles nieuw te maken?

Wanneer we dat geloof verliezen, zal de Messias vast niet komen. Als we niet durven geloven dat Gods woorden waar zijn en waarheid zullen worden, blijven we steken in dat wat we zien.

---

¹⁰ [Lukas 2,16-19](#).

Is de Messias al gekomen? Werd hij geboren in een stal met herders en engelen eromheen? Wie alleen kijkt ziet niets meer dan alweer een baby, en niets meer dan een wereldgeschiedenis die onveranderd doorgaat. Wie alleen kijkt blijft steken in de buitenkant van het verhaal – en zal onvermijdelijk het hele verhaal een keer weggooien als wereldvreemd of erger.

Wie goed luistert kan leren geloven dat deze wereld anders kan worden. Die kan de euvele moed opbrengen om niet langer te geloven in macht, kracht en pracht.¹¹ Die kan in een pasgeboren kind Gods beloften horen. Alsof de engelen ervan zingen.

Dat geloof hebben we nodig, hard nodig. Zonder zulk geloof gaat er in de wereld niets veranderen. Durven we dat te zien en te horen in een kind? Dit bijzondere kind Jezus, maar daarmee ook in ieder kind?

Dit is nog maar het begin van het verhaal van Lukas. In dat begin ligt de voltooiing al besloten, maar we hebben nog een hele weg te gaan. En wanneer het werkelijk voltooid zal zijn, dat koninkrijk van God, dat weet God alleen. Lukas vertelt nog veel over de weg die Jezus is gegaan. Een weg langs onderricht en gelijkenissen, langs genezingen en veroordelingen, een weg zelfs door de dood heen.

Maar langs die weg geeft Jezus ons als leerlingen dit houvast mee: dat het koninkrijk van God altijd dichtbij is,¹² ja, dat het zelfs al midden onder ons aanwezig is.¹³ Dat is niet besteed aan wie alleen naar feiten kijkt, maar destemeer aan wie durft horen en geloven.

We hebben Kerst gevierd. Een prachtig feest van licht in donkere tijden. Een onmisbaar feest. Maar de zondag erna zijn we eigenlijk weer terug bij Advent. De Messias is gekomen, maar het messiaanse rijk nog niet. Aan ons de opdracht om daarin te blijven geloven en om er zelf aan te bouwen.

Amen.

Zingen : *Lied* 176: 1, 2, 6

DIENST VAN HET ANTWOORD

Collecte

Gebeden

Onze Vader

Slotlied : *Lied* 425

Zegen

---

¹¹ [Psalm 146: 2](#) (oude berijming) dus: Vest op prinsen geen betrouwen, / waar men nimmer heil bij vindt.

¹² [Lukas 10,8-11](#).

¹³ [Lukas 17,20v](#).